

ԱՐՄԱՆ ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ

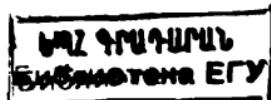
**ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ
ԴԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՐՁԻ ԵՎ
ԵՊԵՈՒԽԻ ՄԻԶԱԳԳԱՅԻՆ
ՃԱՆԱՋՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ**

Ց(479.25)+541.48
Կ-53

ՀՏԳ. 941 (479.25):32.001

Գ.ՄԴ. 63.3(22)+66

Կ 530

Հրատարակվել է պետական պատվերով և
ՀՀ Գ.Ա.Ա պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Կիրակոսյան Արման

Կ - 530 Ակնարկներ հայկական հարցի և եղեռնի միջազգային ճանաչման
պատմության - Եր.: «Տիգրան Մեծ», 2006. - 264 էջ:

Հայկական հարցի պատմության և Հայոց ցեղաւուսնուրյան
միջազգային ճանաչման խնդիրներին նվիրված սույն ժողովա-
ծուն կազմված է պատմական գիտուրյունների դրկանոր Արման
Կիրակոսյանի կողմից 1980-ականներից մինչև 1990-ականների մոտական և
ակադեմիական հայերենով և ռուսերենով հրատապահկած գիտական և
գիտա-հրատապահկանության հողվածներից: Այն նախատես-
վում է պատմաբանների, բարձրագետ-միջազգայնագետների,
դիմունագետների, ուսանողների, ինչպես նաև հանրապետության
և սփյուռքի լայն շրջանակի համար:

199967

5V0079267

Կ 0503020913 2006թ.
774(01) 2006

Գ.ՄԴ. 63.3(22)+66

ԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Ընթերցողին ներկայացվող սույն ժողովածովի մեջ ընդգրկված են հեղինակի կողմից 1980-ական թթ. - 90-ական թթ. սկզբին հրապարակված գիտական, գիտա-հրապարակախոսական, հանրագիտարանային հոլվածներն ու գրախոսականները, որոնք նվիրված են Հայկական հարցի պատմության, տերությունների քաղաքականության, Օսմանյան կայսրության և արևմտահայության խնդիրների առնչությամբ նրանց միջև դիվանագիտական պայքարի, հայ ժողովրդի ազգային-ազգատագրական շարժման ներսական էջերի, 1894-96 թթ. հայկական կրտսերածների և 1915 թ. Մեծ Եղեռնի, այս հարցերին վերաբերող արևմտյան պատմագրության, Եղեռնի միջազգային ճանաշման գործընթացի լուսաբանման ու պատմության կենդարարության քննադատությանը: Գրքի մաս չեն կազմել գիտական այն հողվածները, որոնք հետագայում ընդգրկվել են հեղինակի հրապարակած մենագրություններում (տես՝ Արման Կիրակոսյանի աշխատությունների ամբողջական ցանկը): Հողվածների մի մասը հրապարակվել է հեղինակի հոր՝ Զօն Կիրակոսյանի, Առուեն Սահակյանի, Ռուբեն Սաֆրանյանի, Անդրանիկ Միհրանյանի, Գառնիկ Ասատրյանի, Լևոն Էլյանջյանի, Արտյոմ Օհանջանյանի և Սեդրակ Մանուկյանի համահեղինակությամբ:

Հողվածներում արծարծված խնդիրների լայն ընդգրկումը, որոնք առ այսօր ել չեն կորցրել իրենց քաղաքական և գիտական այժմեականությունը, պայմանագրության է դեռևս 1960-70-ական թթ. Հայաստանում հիմնված և ձևավորված քաղաքական հայագիտության երիտասարդ դպրոցի առկայությամբ, որի ներկայացուցիչների նույառակն էր գիտահրապարակախոսական ու հանրամատչելի հրապարակումների միջոցով մշտապես տեղյակ պահել հանրապետական, միուրենական և սիյուտքահայ լսյն ընթերցողին հայ ժողովրդի քաղաքական պատմության,

Եղեռնի միջազգային ճանաշման խնդիրներին, լուսաբանել արևմտյան պատմագրության և մամուլի նյութերը, քննադատել Խորքիայում, ինչպես նաև այլ երկրներում հրապարակվող պատմության խեղաքյուրումները:

Գիրքը նախատեսված է հայ ժողովրդի քաղաքական պատմության, խորիսային շրջանի և պատմագրության մասնագետների, քուրքագետների, քաղաքագետ-միջազգայնագետների, դիվանագետների, ուսանողների, ինչպես նաև հանրապետության և սփյուռքի ընթերցող լայն շրջանակի համար:

**Արման Կիրակոսյան
Պատմական գիրքուրյունների դոկտոր**

ՈՐՊԵՍ ՆԱԽԱԲԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՐՑ*

Հայկական հարցը հայ ժողովրդի քաղաքական պատմության, այն է՝ օտարերի տիրապետությունից Հայաստանի ազատագրման, Հայկական լեռնաշխարհում ինքնուրույն հայկական պետականության վերսկանգնման, հայ ժողովրդի համախմբման և այդ նպատակներին հասնելու համար մղված հայ ազգային-ազատազրական պայքարի հիմնահարցերի ամբողջությունն է: Հայկական հարցը, որի առաջացումը պայմանավորված էր հայկական պետականության անկումով, դարձել է Արևելյան հարցի քաղկացուցիչ մասը, կարևոր տեղ զրավել միջազգային հարաբերություններում, մեծ տերությունների մերձավորարևելյան քաղաքականության մեջ, Օսմանյան կայսրությունում ազյեցության ոլորտների և նրա տիրույթների քաժանման համար նրանց պայքարում: Հայկական հարց տերմինը միշազգային դիվանագիտության մեջ սկսվել է գործածվել 1877-78 թթ. ռուս-բուրքական պատերազմից հետո:

19-րդ դարի 1-ին կեսին Մերձավոր Արևելքի ամենախոշոր պետությունը՝ Օսմանյան կայսրությունը, դարձել էր Նվիրության մեծ տերությունների մրցակցության առարկա: Առաջնորդվելով սեփական շահերով և շցանկանալով թույլ տալ մրցակիցների քաղաքական կամ տնտեսական առավելություն Օսմանյան կայսրությունում՝ տերություններից յուրաքանչյուրը քողարկում էր իր ճգնաժները կայսրության «ստատուս քվոյի» իմաստագուրկ սկզբունքով, ինչը ձեռնտու էր սուլթանական ինք-

* Հայկական Հարց. Հանրագիտարան, Երևան, Հայկական Հանրագիտարանի Գլխավոր Խմբագրություն, 1992 /ռուս./, 1996, Էջ 232-238: